Egyed Ákos: Gróf Mikó Imre – Erdély Széchenyije
(könyvismertető)

Egyed Ákos frissen megjelent kötete Gróf Mikó Imre életútjáról, nemzetmegmentési törekvéseiről, eszméiről, művelődéspolitikai cselekedeteiről születésének 200. évfordulója alkalmából a nagy hazafi életének és gazdag munkásságának méltó összegezése. Az Erdély Széchenyije kitüntető elnevezést, amint azt Egyed is jelezte, már kortársaitól megkapta, nemcsak azért, mert az első erdélyi tudományos testületet, az Erdélyi Múzeum-Egyesületet létrehozta, akárcsak Széchenyi a Magyar Tudományos Akadémiát, hanem, mert minden erőfeszítésével az erdélyi magyar társadalom elmaradottságából való kilábalásáért anyagi javainak egy részét a cél elérésére áldozta. Közös vonásuk, ahogy a szerző mondja: „Szerintünk a legalapvetőbb a gondolkodás, a törekvés, szándék azonossága, a magyarság felemelése Európa fejlett nemzeteinek színvonalára" (172. o.).

Egyed Ákos, kiváló jelenkori történészünk, könyve első részében feltárja gróf Mikó Imre fiatalkorát, diákéveit, családalapítását és álláspontját, magatartását, közéleti tevékenységét a 48-as forradalom sodrában. A kötet nagyobbik része a forradalom utáni abszolutizmus nehéz korszakának küzdelmeit mutatja be, amelyből kitűnik Mikó kimagasló érdeme az erdélyi magyar közösségért vállalt áldozataival. Gróf Mikó felismerte, hogy az oktatás, a gazdasági élet és a tudomány művelésének helyreállítása az erdélyi magyarság megmaradásának a kulcsa. Mindjárt az önkényuralom kezdetén hozzálátott az iskolahálózat és az enyedi Bethlen Kollégium visszaállításához, amelyet a forradalom idején tönkretettek és megszüntettek, és amelynek visszaállítását a forradalomban való részvétel miatt a bécsi iskolaügyi miniszter nem engedélyezete. Mikó azonban mégis elérte az 1850-es év végére, hogy beindult az erdélyi református iskolahálózat, és a Bethlen Kollégium visszanyerte régi státusát. Erdély gazdaságának korszerűsítése is érdeklődése középpontjában állt, különösen a mezőgazdaság és közlekedés kérdése vált tevékenységének központi ügyévé. Az erdélyi mezőgazdaság jövőjét az összefogásban látta, és újralétesítette a forradalom előtt már működő Erdélyi Gazdasági Egyesületet, amelynek elnöke lett, és az is maradt haláláig. Az egyesület jelentős szerepet töltött be a XIX. sz. második felében és a XX. sz. első felében, s csak a kommunista rezsim alatt szünetelt tevékenysége, mert utódszervezete, a Romániai Magyar Gazdák Egyesülete, a 90-es évek elejétől napjainkig igyekszik a gazdák hasznára lenni.

Az abszolutizmus idején erősen küszködött a Várad–Kolozsvár–Marosvásárhely vasútvonalért, azonban Bécs nem hagyta jóvá, mert politikai feltételekhez kötötte az erdélyi vasútvonal engedélyezését, cserébe a hazai alkotmány feladását kérve. A vasutat közlekedési minisztersége alatt (1867–1870) azonban felépítették, de már a Székelyföldet elkerülte.

A kötet gróf Mikó tisztánlátását, szervezőkészségét és áldozatos hazafiságát tárja elénk. Tudta,